

RECENZE

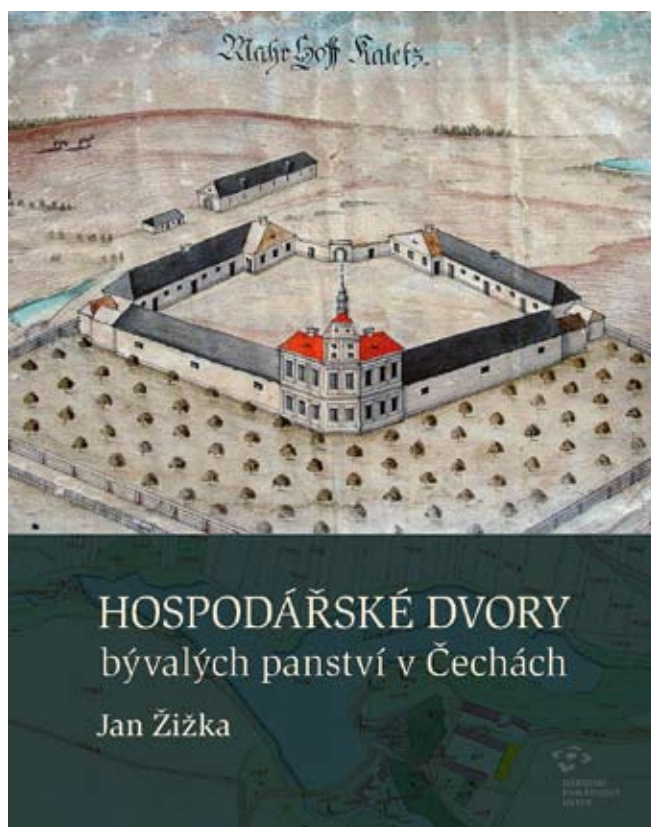
JAN ŽIŽKA: HOSPODÁŘSKÉ DVORY BÝVALÝCH PANSTVÍ V ČECHÁCH

Národní památkový ústav, územní odborné pracoviště středních Čech v Praze 2016, 573 s., ISBN 978-80-86516-85-1.

Hospodářské dvory jsou celoživotním tématem Jana Žižky. Autor věnoval téměř celý svůj profesní život Národnímu památkovému ústavu. Vedle pracovního zaujetí pro praktickou ochranu památek se intenzivně věnuje badatelské činnosti. Výsledkem jeho zájmu o hospodářské dvory je kniha vydaná v rámci institucionální podpory vědecko-výzkumné činnosti NPÚ. Jejím obsahem je komplexní zpracování hospodářských dvorů bývalých panství na území Čech. Textovou část doplňuje obsáhlá fotografická a plánová dokumentace zachycující současný i minulý stav jednotlivých dvorů a jejich částí, včetně některých významných historických plánů.

Kniha je rozdělena na dvě základní části. V první autor pojednává v jednotlivých specializovaných kapitolách o nejvýznamnějších aspektech hospodářských dvorů architektonického a funkčního typu, druhá část představuje katalog jednotlivých dvorů. Nejvýraznější kapitola první části (s. 17–129) je věnována architektonickým proměnám hospodářských dvorů v průběhu staletí, jejich stavebníkům a stavitelům. Do ní autor vtělil významnou část historických poznatků o dataci jednotlivých dvorů, jejich původní podobě, autorských atribucí významných architektů a v neposlední řadě důležitému fundovanému popisu architektury dvorů. Další kapitoly první části jsou věnovány speciálním otázkám týkajícím se hospodářských dvorů. Samostatná kapitola (s. 131–135) se stručně zabývá významným českým fenoménem vztahu hospodářských dvorů a krajiny, ve které právě dvory tvoří důležitou součást její kulturní podoby. V dalších kapitolách jsou monograficky zpracovány jednotlivé funkční součásti hospodářských dvorů. Samostatně je pojednáno např. o branách dvorů a jejich ohrazeních (s. 147–159), o obytných domech a prostorech (s. 161–167), o stodolách (s. 241–271) apod. V textech kapitol o funkčních částech dvorů jsou uvedeny pro jednotlivá časová období konkrétní příklady pro příslušné části dvorů a jejich detaily. Texty jsou opřeny o časové údaje a historické souvislosti vzniku jednotlivých staveb.

Pražského okolí, které autor této recenze nejlépe zná, se týkají zejména pasáže v katalogové části knihy. Jde zvláště o katalogové kapitoly o dvorech na panstvích Pakoměřice a Měšice (s. 477–479), Škvorec (s. 521–523) nebo Dobřejovice (s. 394–395) v okrese Praha-východ. V případě měšického panství se jedná o několik urbanisticky a architektonických významných dvorů. Součástí pozdně barokního zámku v Měšicích je mimořádně rozlehlý dvůr na severní straně zámecké budovy, ve Sluhách šlo o dnes

již neexistující architektonicky pozoruhodný barokní dvůr v historickém jádru obce a dále o barokní dvůr v Bašti, abychom jmenovali alespoň některé z nejvýznamnějších dvorů. U dvora ve Škvorci vyniká zejména barokní správní budova s hodnotnými architektonickými detaily.

V ostatních kapitolách mimo katalog jsou zmiňovány další důležité dvory v pražském okolí. Jde např. o zámecký dvůr v Jirnech (s. 89), jehož architektonicky nejvýznamnější součástí je monumentální budova bývalého ovčína v severním křídle dvora. Vrcholně barokní dvůr vznikl při gotické tvrzi v Dřevčicích (s. 54) s dochovanou stodolou, architektonicky členěné jsou fasády budovy ve dvoře Drasty (s. 84) severně od Prahy.

Celkově bohatá fotografická dokumentace umožňuje učinit si představu nejen o architektonickém vybavení jednotlivých dvorů a jejich částí, nýbrž i o jejich zasazení do krajiny, jak je na řadě fotografií patrné. Zároveň snímky u mnoha dvorů dokumentují jejich současný žalostný

technický stav. Jen zlomek dvorů je ve stavu, který bychom mohli označit za uspokojivý.

Kniha má řadu předností. Především jde o první odbornou publikaci o českých hospodářských dvorech. Pojímá hospodářské dvory jako svébytný architektonický projev s vlastním historickým vývojem. Dle možností sleduje historické a autorské vazby na další stavební typy, jako jsou ve starším období zejména zámecké budovy a později od 19. století i památky technické povahy. Kniha má dále mimořádný dokumentační význam. Zachycuje jak ve verbální, tak i v obrazové formě řadu hospodářských dvorů, které jsou v havarijním stavu a hrozí jim zánik, nebo byly již dokonce odstraněny. Na řadě fotografií jsou zachyceny architektonické detaily, jako jsou profilace výzdobných částí fasád, jejichž zničení je v mnoha případech otázkou relativně krátkého času. Kniha by měla být inspirací pro další bádání a provádění tolik potřebných dokumentačních prací hospodářských dvorů. Recenzovaná publikace představuje neopominutelný základ dalšího bádání v této oblasti. Shrnuje základní literaturu k tématu a vytváří předpoklady dalšího zkoumání.

Po zásluze kniha obdržela v roce 2017 zvláštní ocenění v XV. ročníku Národní soutěže muzeí Gloria Musaealis v kategorii Muzejní publikace roku 2016.

PAVEL KROUPA